

Sygn. akt VII U 963/20

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 8 lutego 2021 r.

Sąd Okręgowy Warszawa - Praga w Warszawie VII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący SSO Renata Gąsior

po rozpoznaniu posiedzeniu niejawnym w dniu 8 lutego 2021 r. w Warszawie

sprawy J. R.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.

o zwrot nienależnie pobranego świadczenia

na skutek odwołania J. R.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. z dnia z dnia 8 czerwca 2020 r. znak: (...)

zmienia zaskarżoną decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. z dnia z dnia 8 czerwca 2020 r. znak: (...), w ten sposób, że stwierdza, że odwołujący J. R. nie ma obowiązku zwrotu organowi rentowemu nienależnie pobranego świadczenia w kwocie 4.040,76 zł.

SSO Renata Gąsior

UZASADNIENIE

J. R. w dniu 13 lipca 2020 r. złożył odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. z dnia 8 czerwca 2020 r., znak: (...) w sprawie zwrotu nienależnie pobranego świadczenia w kwocie 4.040,76 zł.

W uzasadnieniu ubezpieczony wskazał, że wyrokiem Sądu Okręgowego w Olsztynie z dnia 10 lipca 2019 r. (sygn. akt IV U 514/18) zostało mu przyznane świadczenie rentowe. Orzeczenie to zostało podtrzymane wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Białymstoku w sprawie III AUa 351/19. Ww. orzeczeniem odwołującemu zostało przyznane prawo do renty od dnia 1 grudnia 2017 r. do dnia 30 listopada 2019 r., po zakończeniu sprawy cała kwota zaległego świadczenia rentowego została mu wypłacona przez organ rentowy. Ubezpieczony zaznaczył, że od 1 grudnia 2017 r. wykonywał pracę zarobkową i osiągał dochód, ponieważ musiał się utrzymać, a okoliczność ta była znana organowi rentowemu, co więcej od pracownika ZUS ubezpieczony dowiedział się, że generowanie dochodu nie ma wpływu na wypłatę zaległych świadczeń. J. R. podkreślił, że nie posiadał wiedzy o tym, że osiągnięcie przez niego dochodu może wpłynąć na kwestię należnego świadczenia rentowego, które nie zostało mu jeszcze wypłacone. Odwołujący podkreślił, że nie został pouczony o tym, że przekroczenie kwoty granicznej powoduje konieczność zwrotu środków, został o tym poinformowany dopiero przez adwokata podczas porady prawnej w dniu 9 grudnia 2019 r. (odwołanie z dnia 13 lipca 2020 r. k. 2-3 a.s.).

W odpowiedzi na odwołanie z dnia 3 sierpnia 2020 r. **Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.** wniósł o jego oddalenie.

Uzasadniając swoje stanowisko w sprawie organ rentowy powołał się na treść przepisów rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej w sprawie szczegółowych zasad zawieszania lub zmniejszania emerytury i renty oraz wyjaśnił,

że odwołujący osiągnął w 2019 r. przychód w wysokości 54.075,05 zł i przekroczył niższą kwotę graniczną ustaloną dla tego roku tj. 40.638,30 zł, łącznie o kwotę 13.436,75 zł. Tym samym w ocenie organu rentowego osiągnięty przez ubezpieczonego przychód uzasadniał zmniejszenie łącznej kwoty świadczenia za 2019 r. o kwotę maksymalnego zmniejszenia tj. o kwotę 4.040,76 zł, która podlega zwrotowi. Organ rentowy podkreślił, że J. R. od 2004 r. pobierał rentę z tytułu całkowitej niezdolności do pracy, a potem z tytułu częściowej niezdolności do pracy. W każdej z wydanych decyzji na przestrzeni kilkunastu lat był on pouczany o okolicznościach dodatkowego zatrudnienia oraz zasadach zmniejszenia lub zawieszenia wypłaty pobieranej renty. Z kolei pierwsze zaświadczenie o uzyskiwaniu dochodu wpłynęło do organu rentowego w 2007 r., a do 2019 r. takich zaświadczeń wpłynęło kilkanaście, dlatego też w ocenie ZUS zasłanianie się przez ubezpieczonego brakiem pouczenia jest nieuprawnione (odpowiedź na odwołanie z dnia 3 sierpnia 2020 r., k. 4-5 a.s.).

W dniu 13 lipca 2020 r., ubezpieczony **J. R.** złożył analogicznej treści odwołanie od decyzji organu rentowego z dnia 8 czerwca 2020 r., znak: (...). Powyższa sprawa została zarejestrowana pod sygn. akt VII U 1352/20. Zarządzeniem z dnia 19 listopada 2020 r., na podstawie art. 219 k.p.c., nastąpiło połączenie do wspólnego rozpoznania i rozstrzygnięcia obu spraw zainicjowanych odwołaniami J. R. od decyzji z dnia 8 czerwca 2020 r., znak: (...) (odwołanie z dnia 13 lipca 2020 r. k. 4-5, zarządzenie z dnia 19 listopada 2020 r. k. 21 – akta sprawy o sygn. VII U 1352/20).

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

Odwołujący J. R., ur. (...) od dnia 8 czerwca 2004 r. pobierał rentę z tytułu całkowitej niezdolności do pracy, a od dnia 1 stycznia 2005 r. do dnia 30 listopada 2017 r. rentę z tytułu częściowej niezdolności do pracy. Świadczenie rentowe było wielokrotnie waloryzowane. Pracodawcy ubezpieczonego corocznie składali do organu rentowego zaświadczenia o osiąganym przez ubezpieczonego dochodzie w danym roku kalendarzowym. Zakład dokonywał corocznie rozliczeń przychodów za poszczególne lata kalendarzowe. W 2012 r. i w latach 2015-2016 organ rentowy informował ubezpieczonego, że w związku z osiągniętym przez niego przychodem w 2011 r., 2013 r. i 2015 r. dokonał rozliczenia renty oraz wskazywał, że przychód za te lata nie przekroczył niższej kwoty granicznej przychodu i nie uzasadniał zmniejszenia ani zawieszenia renty. J. R. w dniu 26 października 2017 r. złożył w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W. wniosek o ponowne ustalenie renty z tytułu niezdolności do pracy. Ostatecznie prawo do świadczenia rentowego zostało mu przyznane na mocy wyroku Sądu Okręgowego w Olsztynie IV Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 24 kwietnia 2019 r., który następnie został utrzymany w mocy wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Białymstoku III Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 10 lipca 2019 r., na okres do dnia 30 listopada 2019 r. (wyrok Sądu Okręgowego Warszawa-Praga w Warszawie VII Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 4 sierpnia 2020 r. wraz z uzasadnieniem k. 31-39 – akta sprawy o sygn. VII U 677/20).

J. R. w dniu 28 listopada 2019 r. złożył w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. wniosek o ponowne ustalenie prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy. W toku postępowania wyjaśniającego, odwołujący został skierowany na badanie do Lekarza Orzecznika ZUS, który w orzeczeniu z dnia 20 stycznia 2020 r. stwierdził, że jest on trwale częściowo niezdolny do pracy. Na tej podstawie, organ rentowy decyzją z dnia 3 lutego 2020 r., znak: (...), przyznał odwołującemu prawo do renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy od dnia 1 grudnia 2019 r., tj. od miesiąca, w którym wstrzymano wypłatę świadczenia, na stałe. W decyzji tej w pkt VI zostało zawarte pouczenie, że prawo do emerytury lub renty ulega zawieszeniu, albo świadczenia te ulegają zmniejszeniu w razie osiągania przychodu z tytułu zatrudnienia, służby lub innej pracy zarobkowej albo prowadzenia pozarolniczej działalności, jak również pobierania zasiłków: chorobowego, macierzyńskiego, opiekuńczego, wyrównawczego, świadczenia rehabilitacyjnego, dodatku wyrównawczego, a także wynagrodzenia za czas niezdolności do pracy, w tym także za granicą, chyba że umowy międzynarodowe w dziedzinie ubezpieczeń społecznych stanowią inaczej. Ubezpieczony został również poinformowany o tym, że jest zobowiązany powiadomić organ rentowy o osiągnięciu przychodu oraz jego wysokości – w terminie do końca lutego następnego roku – o kwocie przychodu osiągniętego łącznie w danym roku kalendarzowym i w poszczególnych miesiącach (wniosek z dnia 28 listopada 2019 r. k. 1, orzeczenie Lekarza Orzecznika ZUS z dnia 20 stycznia 2020 r. k. 6, decyzja z dnia 3 lutego 2020 r., znak: (...) k. 8-9 a.r.).

J. R. ma zawartą umowę zlecenie z (...) Sp. z o.o. od dnia 1 kwietnia 2013 r. W rozbiciu na poszczególne miesiące w 2019 r. J. R. uzyskał z tytułu zawartej umowy zlecenia z (...) Sp. z o.o. przychód brutto w: styczniu – 3.975,90 zł, lutym – 2.894,20 zł, marcu – 3.496,72 zł, kwietniu – 3.633,55 zł, maju – 3.460,51 zł, czerwcu – 936,84 zł, lipcu – 1.340,10 zł, sierpniu – 1.447,64 zł, wrześniu – 1.282,50 zł, październiku – 675,20 zł, listopadzie – 1.094,40 zł, grudniu – 1.253,10 zł (zaświadczenie z 7 lutego 2020 r. k. 11 a.r.).

Po powzięciu powyższych informacji ZUS Oddział w O. wydał w dniu 8 czerwca 2020 r. decyzję znak (...) na podstawie, której stwierdził, że J. R. pobrał nienależnie świadczenie w kwocie 4.040,76 zł i zobowiązał go do zwrotu ww. świadczenia. W uzasadnieniu decyzji organ rentowy wyjaśnił, że łączny dochód osiągnięty przez odwołującego w 2019 r. wyniósł 54.075,05 zł i przekroczył niższą kwotę graniczną ustaloną dla tego roku tj. 40.638,30 zł, łącznie o kwotę 13.436,75 zł. Tym samym w ocenie organu rentowego osiągnięty przez ubezpieczonego przychód uzasadniał zmniejszenie łącznej kwoty świadczenia za 2019 r. o kwotę maksymalnego zmniejszenia tj. o kwotę 4.040,76 zł, która podlega zwrotowi (decyzja ZUS z dnia 8 czerwca 2020 r., znak: (...) k. 21 a.r.).

Sąd Okręgowy ustalił powyższy stan faktyczny w oparciu o dokumenty zgromadzone w aktach niniejszej sprawy, aktach spraw o sygn. VII U 677/20 i VII U 1352/20 oraz w aktach rentowych dotyczących J. R. dołączonych do akt sprawy. Autentyczność i wiarygodność dowodów nie budziła wątpliwości Sądu. Mając na względzie okoliczności sprawy oraz istotę sporu, Sąd uznał zebrany materiał dowodowy za wystarczający do wydania rozstrzygnięcia.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Odwołanie J. R. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. z dnia 8 czerwca 2020 r., znak: (...) jest zasadne.

Rozpoznanie sprawy w rozpatrywanym przypadku nastąpiło na posiedzeniu niejawnym. Taką możliwość daje art. 148¹ § 1 k.p.c. (Dz. U. z 2020r., poz. 288 ze zm.), który przewiduje, że sąd może rozpoznać sprawę na posiedzeniu niejawnym, gdy pozwany uznał powództwo lub gdy po złożeniu przez strony pism procesowych i dokumentów, w tym również po wniesieniu zarzutów lub sprzeciwu od nakazu zapłaty albo sprzeciwu od wyroku zaocznego, Sąd uzna – mając na względzie całokształt przytoczonych twierdzeń i zgłoszonych wniosków dowodowych – że przeprowadzenie rozprawy nie jest konieczne. W przedmiotowej sprawie okoliczności faktyczne nie były sporne, a zatem nie zachodziła potrzeba przeprowadzania dowodów. Ponadto strony nie wniosły o przeprowadzenie rozprawy. W tych okolicznościach Sąd na podstawie powołanego przepisu ocenił, że nie było to konieczne, co w konsekwencji pozwoliło na rozpoznanie sprawy i wydanie rozstrzygnięcia na posiedzeniu niejawnym.

Zgodnie z art. 138 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2020 r. poz. 53 ze zm.), zwanej dalej ustawą emerytalną, osoba, która nienależnie pobrała świadczenia, jest obowiązana do ich zwrotu. Zgodnie z ust. 2 tego przepisu za nienależnie pobrane świadczenia w rozumieniu ust. 1 uważa się świadczenia wypłacone pomimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenia była pouczona o braku prawa do ich pobierania, a także świadczenia przyznane lub wypłacone na podstawie fałszywych zeznań lub dokumentów albo w innych przypadkach świadomego wprowadzenia w błąd przez osobę pobierającą świadczenia (ust. 2). Za nienależnie pobrane świadczenia w rozumieniu ust. 1 ww. przepisu uważa się też świadczenia wypłacone z przyczyn niezależnych od organu rentowego osobie innej niż wskazana w decyzji tego organu (ust. 3).

Z kolei w myśl art. 104 ust. 1 ww. ustawy, prawo do emerytury lub renty ulega zawieszeniu lub świadczenia te ulegają zmniejszeniu w razie osiągnięcia przychodu z tytułu działalności podlegającej obowiązkowi ubezpieczenia społecznego, o której mowa w ust. 2 oraz z tytułu służby wymienionej w art. 6 ust. 1 pkt 4 i 6 ustawy. Zgodnie z art. 104 ust. 2 ustawy emerytalnej, za działalność podlegającą obowiązkowi ubezpieczenia społecznego, o której mowa w ust. 1, uważa się zatrudnienie, służbę lub inną pracę zarobkową albo prowadzenie pozarolniczej działalności, z uwzględnieniem ust. 3. Z ust. 6 ww. przepisu wnika, że za przychód, o którym mowa w ust. 1, uważa się również kwoty pobranych zasiłków: chorobowego, macierzyńskiego i opiekuńczego oraz wynagrodzenia za czas niezdolności do pracy, wypłacanego na

podstawie przepisów Kodeksu pracy i kwoty świadczenia rehabilitacyjnego i wyrównawczego, zasiłku wyrównawczego i dodatku wyrównawczego. W świetle art. 104 ust. 4 ustawy, przepisy ust. 1, 1a i 2 stosuje się również do osób wyłączonych z obowiązku ubezpieczenia społecznego z tytułu ustalenia prawa do emerytury i renty lub wykonujących działalność niepodlegającą obowiązkowemu ubezpieczeniu społecznemu z uwagi na podleganie temu obowiązkowi z innego tytułu.

Na podstawie art. 104 ust. 7 i 8 ustawy emerytalnej, prawo do emerytury, renty z tytułu niezdolności do pracy oraz renty rodzinnej, do której uprawniona jest jedna osoba, ulega zawieszeniu w razie osiągnięcia przychodu w kwocie wyższej niż 130% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia za kwartał kalendarzowy, ostatnio ogłoszonego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego. W razie osiągnięcia przychodu w kwocie przekraczającej 70% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia za kwartał kalendarzowy, ostatnio ogłoszonego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego, nie wyżej jednak niż 130% tej kwoty, świadczenie ulega zmniejszeniu o kwotę przekroczenia, nie większą jednak niż kwota maksymalnego zmniejszenia obowiązująca w dniu 31 grudnia 1998 r. w wysokości 24% kwoty bazowej obowiązującej przy ostatniej waloryzacji w 1998 r. - dla emerytury lub renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy, 18% kwoty bazowej, o której mowa w pkt 1 - dla renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy i 20,4% kwoty bazowej, o której mowa w pkt 1 - dla renty rodzinnej, do której uprawniona jest jedna osoba.

Szczegółowe zasady w ww. zakresie określają przepisy rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 lipca 1992 r. w sprawie szczegółowych zasad zawieszania lub zmniejszania emerytury i renty (Dz. U. z 1992 r. Nr 58, poz. 290 z późn. zm.). Zgodnie z § 7 ust. 1 tego rozporządzenia, organ rentowy ustala łączną kwotę dochodu osiągniętego przez emeryta lub rencistę w okresie ubiegłego roku kalendarzowego i porównuje go z sumą kwot obliczonych od kwoty bazowej dla kolejnych miesięcy tego roku kalendarzowego: wskaźnikiem 60%, zwaną dalej „niższą kwotą graniczną dochodu”, wskaźnikiem 120%, zwaną dalej „wyższą kwotą graniczną dochodu”. Z kolei § 8 ust. 2 powyższego rozporządzenia przewiduje, że jeżeli łączna kwota dochodu osiągniętego przez emeryta lub rencistę w okresie ubiegłego roku kalendarzowego przekroczyła niższą kwotę graniczną, organ rentowy ustala, że dochód osiągnięty przez emeryta lub rencistę uzasadniał: zmniejszenie świadczeń wypłaconych za okres ubiegłego roku kalendarzowego, jeżeli dochód nie przekroczył wyższej kwoty granicznej dochodu, zawieszenie określonych świadczeń wypłaconych za okres ubiegłego roku kalendarzowego, jeżeli dochód przekroczył wyższą kwotę graniczną dochodu, kwotę różnicy między należną, a wypłaconą kwotą świadczeń, która podlega zwrotowi.

Zgodnie z Komunikatem Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 18 listopada 2019 r. w sprawie granicznych kwot przychodu dla 2019 r. stosowanych przy zawieszaniu albo zmniejszaniu emerytur i rent, kwoty graniczne przychodu dla 2019 r. wynoszą odpowiednio: 40.638,30 zł - co stanowi sumę kwot przychodu odpowiadających 70% przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń w wysokości: 3.206,20 zł – od 1 stycznia 2019 r. do 28 lutego 2019 r., 3.404,70 zł – od 1 marca 2019 r. do 31 maja 2019 r., 3.465,70 zł – od 1 czerwca 2019 r. do 31 sierpnia 2019 r., 3.387,50 zł – od 1 września 2019 r. do 30 listopada 2019 r., 3.452,20 zł – od 1 grudnia 2019 r. do 31 grudnia 2019 r., a także 75.470,60 zł – co stanowi sumę kwot przychodu odpowiadających 130% przeciętnych miesięcznych wynagrodzeń w wysokości: 5.954,30 zł – od 1 stycznia 2019 r. do 28 lutego 2019 r., 6.322,90 zł – od 1 marca 2019 r. do 31 maja 2019 r., 6.436,30 zł – od 1 czerwca 2019 r. do 31 sierpnia 2019 r., 6.291,10 zł – od 1 września 2019 r. do 30 listopada 2019 r., 6.411,10 zł – od 1 grudnia 2019 r. do 31 grudnia 2019 r.

Przenosząc powyższe rozważania na grunt niniejszej sprawy, Sąd Okręgowy zważył, że skarżona decyzja organu rentowego jest niezasadna. Na tle powyższych przepisów świadczenie nienależnie pobrane to takie świadczenie, które zostało wypłacone pomimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń lub wstrzymanie ich wypłaty w całości lub w części na skutek okoliczności leżących po stronie ubezpieczonego (zob. wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 9 lipca 2014 r., III AUa 2424/13). W sprawie niniejszej, wbrew twierdzeniom organu rentowego, takie okoliczności nie zachodziły. Bezsparnie odwołujący w 2019 r. uzyskał przychód w wysokości uzasadniającej zmniejszenie łącznej kwoty świadczenia za ten rok o kwotę maksymalnego zmniejszenia, tj. o 4.040,76 zł jednak doszło do tego na skutek wypłacenia mu przez organ rentowy renty z tytułu niezdolności do pracy przyznanej decyzją organu rentowego z dnia 3 lutego 2020 r. W tym miejscu wskazać należy, że odwołujący od dnia 8 czerwca 2004 r. pobierał rentę z tytułu całkowitej niezdolności do pracy, a od dnia 1 stycznia 2005 r. do dnia 30 listopada 2017

r. rentę z tytułu częściowej niezdolności do pracy. Zakład dokonywał corocznie rozliczeń przychodów za poszczególne lata kalendarzowe. W 2012 r. i w latach 2015-2016 organ rentowy informował ubezpieczonego, że w związku z osiągniętym przez niego przychodem w 2011 r., 2013 r. i 2015 r. dokonał rozliczenia renty oraz wskazywał, że przychód za te lata nie przekroczył niższej kwoty granicznej przychodu i nie uzasadniał zmniejszenia ani zawieszenia renty. J. R. w dniu 26 października 2017 r. złożył w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W. wniosek o ponowne ustalenie renty z tytułu niezdolności do pracy. Ostatecznie prawo do świadczenia rentowego zostało mu przyznane na mocy wyroku Sądu Okręgowego w Olsztynie IV Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 24 kwietnia 2019 r., który następnie został utrzymany w mocy wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Białymstoku III Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 10 lipca 2019 r., na okres do dnia 30 listopada 2019 r. Przekroczenie przez odwołującego dopuszczalnej kwoty przychodu w 2018 r. było bowiem następstwem wydania korzystnego dla niego orzeczenia w sprawie o przyznanie prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy. Zważywszy na fakt, że sprawa o przyznanie ubezpieczonemu prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy toczyła się od momentu złożenia przez niego wniosku o przedmiotowe świadczenie tj. od dnia 26 października 2017 r. do dnia wydania pierwszego wyroku na korzyść odwołującego w dniu 24 kwietnia 2019 r. przez Sąd Okręgowy w Olsztynie IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, to ubezpieczony nie mógł z góry przewidzieć jakie będzie rozstrzygnięcie. Następnie w dniu 28 listopada 2019 r. odwołujący złożył w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych wnioski o ponowne ustalenie prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy. W toku postępowania został skierowany na badanie do Lekarza Orzecznika ZUS, który w orzeczeniu z dnia 20 stycznia 2020 r. stwierdził, że jest on trwale częściowo niezdolny do pracy. Na tej podstawie, organ rentowy decyzją z dnia 3 lutego 2020 r. przyznał odwołującemu prawo do renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy od dnia 1 grudnia 2019 r., tj. od miesiąca, w którym wstrzymano wypłatę świadczenia, na stałe. Tym samym nie można uznać, aby pobrana przez odwołującego w oparciu o powyższą decyzję renta z tytułu niezdolności do pracy, była świadczeniem nienależnie pobranym.

Niezależnie od powyższego wskazać należy, że w aktach rentowych brak jest dowodów które potwierdziłyby, że odwołujący został prawidłowo pouczony o braku prawa do pobierania świadczenia, które zostało mu przyznane decyzją z dnia 3 lutego 2020 r. Sąd Najwyższy wielokrotnie zajmował się znaczeniem pouczenia dla obowiązku zwrotu nienależnie pobranych świadczeń oraz definiował, jakie pouczenie należy uznać za prawidłowe, wyczerpujące, mające znaczenie przy ustalaniu obowiązku zwrotu nienależnie pobranych świadczeń. W rozpoznawanej sprawie argumenty podniesione przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych dotyczące okoliczności prawidłowego pouczenia ubezpieczonej należy uznać za niezasadne. W wyroku z dnia 25 czerwca 2010 r. (I UK 66/10) Sąd Najwyższy wskazał, że w art. 138 ust. 2 pkt 1 ustawy z 1998 r. o emeryturach i rentach chodzi o klasyczne pouczenie, w którym organ rentowy informuje ubezpieczonego, że utraci on prawo do świadczenia, gdy wystąpią okoliczności, które zgodnie z przepisami prawa spowodują utratę tego prawa. Pouczenie musi być na tyle zrozumiałe, aby pobierający świadczenie mógł odnieść je do swojej sytuacji. Jednak nie może odnosić się do indywidualnie pobierającego świadczenie, gdyż nie da się przewidzieć, które z okoliczności wystąpią u konkretnego świadczeniobiorcy. Sąd Najwyższy w swoim orzecznictwie wyjaśniał, że pouczenie powinno być dokonane na piśmie i wyraźnie, konkretnie i wyczerpująco wskazywać okoliczności mające wpływ na pobieranie świadczeń. Pouczenie musi być należyte, czyli wyczerpująco i wyraźnie wskazywać okoliczności, w jakich dochodzi do nienależnego pobrania świadczeń, oraz dokonane w taki sposób, aby było zrozumiałe dla osoby, do której są skierowane. Pouczenie nie może być abstrakcyjne, niekonkretne, w szczególności nie może odnosić się do wszystkich hipotetycznych okoliczności powodujących ustanie prawa do świadczeń (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 4 września 2007 r., I UK 90/07 i z dnia 9 lutego 2005 r., III UK 181/04).

Niewątpliwie złożoność okoliczności wpływających na prawo do świadczeń rentowych stwarza dla Zakładu Ubezpieczeń Społecznych obowiązek nie tylko wyczerpującego ich podania, ale także formułowania pouczenia w sposób jasny i zrozumiały, tak, by wspomniane okoliczności wynikały ze zwykłego rozumienia wyrazów użytych w pouczeniu. Odnosząc te rozważania na grunt rozpatrywanej sprawy stwierdzić należy, że organ rentowy nie pouczył wnioskodawcy w prawidłowy sposób i dlatego nie miał on świadomości, że pobrana przez niego w spornym okresie kwota świadczenia, przekraczająca graniczną kwotę przychodu, ustaloną w 2019 r. nie była świadczeniem należnym. Poza sporem pozostaje, że informacje i pouczenia zawarte zostały w decyzjach kierowanych do ubezpieczonego. Pouczenia te miały wyłącznie charakter standardowy, stanowiły integralną część druku decyzji. W pkt VI zostało

zawarte pouczenie, że prawo do emerytury lub renty ulega zawieszeniu, albo świadczenia te ulegają zmniejszeniu w razie osiągnięcia przychodu z tytułu zatrudnienia, służby lub innej pracy zarobkowej albo prowadzenia pozarolniczej działalności, jak również pobierania zasiłków, świadczenia rehabilitacyjnego, dodatku wyrównawczego, a także wynagrodzenia za czas niezdolności do pracy, w tym także za granicą, chyba że umowy międzynarodowe w dziedzinie ubezpieczeń społecznych stanowią inaczej. Ubezpieczony został również poinformowany o tym, że jest zobowiązany powiadomić organ rentowy o osiągnięciu przychodu oraz jego wysokości – w terminie do końca lutego następnego roku – o kwocie przychodu osiągniętego łącznie w danym roku kalendarzowym i w poszczególnych miesiącach. Żaden z punktów pouczenia nie mówi w sposób oczywisty, jakie są skutki przekroczenia granicznej kwoty przychodu ustalonej dla danego roku kalendarzowego zgodnie z Komunikatem wydanym przez Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. Nie można tym samym wymagać, aby uprawniony do renty z tytułu niezdolności do pracy, bez stosownego pouczenia, czy informacji ze strony organu rentowego, miał świadomość, jakie konsekwencje niesie za sobą przekroczenie w/w przychodu. Co prawda odwołujący był corocznie informowany przez organ rentowy o tym, że uzyskiwany przez niego miesięczny przychód nie uzasadniał zmniejszenia ani zawieszenia renty z tytułu niezdolności do pracy, jednakże na tle powyższych ustaleń taką formę przekazywania informacji dotyczących ewentualnej przyczyny zmniejszenia lub zawieszenia wypłaty świadczenia należało uznać za niewystarczającą, tym bardziej, że dotyczy ona jedynie wystąpienia skutku w postaci zmniejszenia lub zawieszenia prawa, a nie potencjalnej konieczności zwrotu świadczenia nienależnego. Podsumowując powyższe rozważania zdaniem Sądu Okręgowego nie zachodziły warunki do domagania się przez organ rentowy nienależnie pobranego świadczenia, co w konsekwencji prowadziło do uznania stanowiska odwołującego za zasadne.

Mając na względzie powyższe, Sąd Okręgowy dokonał stosownej zmiany zaskarżonej decyzji orzekając na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. jak w sentencji wyroku.

SSO Renata Gąsior